

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ ОХОРОНИ МАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВИБРАНИХ ПРИКЛАДІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Леся Гануляк

Modern Approach to the Process of the Material Cultural Heritage Protection in the Context of the European Experience' Specific Cases

Lesia Hanuliak

Cultural property is the heritage that defines and constructs our identity. We share responsibility for its protection. The important thing is the approach to cultural property and its respective protection and restoration. This article tries to understand the mechanisms used to prepare facilities for restoration properly. Trends and examples of countries that have faced similar challenges in protecting the cultural heritage we face in Ukraine are discussed. The article describes a new holistic approach to researching and preserving cultural property called 'restoration design.' The role of the art restorer as an interdisciplinary specialist, who can be a link between representatives of different disciplines of science and art in restoration, has been determined. This new approach to protecting and preserving cultural property, which has existed for many years in Western Europe, was also applied and discussed in concrete examples of restoration projects in Western Ukraine. It has been determined that such a model certainly improves the overall approach to the preparatory process and the implementation of works related to the protection of the material heritage. The increasing role of the art restorer is perfectly consistent with this pattern. The restorer ensures a holistic approach to the cultural heritage object concerning its historical and artistic values. Proven models from other countries can be the basis for further discussion of the future of restoration in Ukraine.

Keywords: restoration, cultural property protection, restoration design, conservation documentation, restoration ethics

На різних етапах підготовки та під час проведення реставраційних робіт на пам'ятках монументального мистецтва необхідна співпраця фахівців різних галузей науки. Така спільна діяльність покликана сприяти збереженню об'єктів культурної спадщини, а отже є досягненням реставраційних та пам'яткоохоронних цілей.

Кожна пам'ятка є оригінальною, має свої особливості та різноманітні причини і наслідки ушкоджень. Зважаючи на це, до процесу реставрації мають бути залучені фахівці різних ділянок науки. В кожному окремому випадку це можуть бути архітектори, конструктори, інженери, геологи, геодезисти, хіміки, фізики, археологи, мистецтвознавці й, у залежності від потреб, фахівці інших галузей. Незмінним учасником цієї команди професіоналів має бути спеціаліст, чиїм фахом є реставрація творів мистецтва – реставратор. У цій статті акцентуються саме функції реставратора та його роль в ухваленні рішень під час підготовки та виконання комплексних реставраційних робіт на пам'ятках архітектури. Під

реставратором маю на увазі не одного спеціаліста, а групу професіоналів, необхідних у кожному окремому випадку.

Проблематика полягає у тому, що реставратор-практик, незважаючи на спеціальну міждисциплінарну освіту та відповідні кваліфікації, не є рівноправним учасником процесу створення науково-проектної документації, проведення комплексних досліджень пам'ятки та ухвалення важливих технічних та техніко-технологічних рішень, що впливають на хід майбутніх реставраційних робіт, та часто не бере участі в прийнятті рішень, що стосуються комплексної реставрації пам'ятки.

В пункті 3.11 Державних будівельних норм України А.2.2-14-2016 знаходимо таке визначення: Науково-проектна документація, це – «сукупність текстових та графічних матеріалів, які на різних стадіях проектування визначають концептуальні чи принципові архітектурні, містобудівні, інженерні, конструктивні, технологічні та інші рішення, спрямовані на збереження пам'ятки» (ДБН А.2.2-14-2016. 2017, с.2). Тут в слові «інші» містяться такі важливі для збереження пам'яток «реставраційні рішення» та наука, що займається реставрацією. Реставратор бере участь лише в тій частині науково-проектних робіт, що відноситься до дослідження окремого твору мистецтва в пам'ятці (ДБН А.2.2-14-2016. 2017, п.6.8.1, с.6) визначені концептуальних (ДБН А.2.2-14-2016. 2017, п.8.4.1, с.8) та принципових (ДБН А.2.2-14-2016. 2017, п.9.3.1, с.8) рішень його реставрації. Попри позитивну тенденцію і збільшення дипломованих випускників реставраторів-науковців, їх широку міждисциплінарну освіту українська молода модель науковця-реставратора монументальних творів мистецтва, ще не мала можливості повністю реалізуватись поруч з колегами – науковцями, що формують групу спеціалістів при створенні науково-проектної документації та визначають хід реставраційних робіт.

До компетенції реставратора творів мистецтв часто відносять лише стінопис, скульптуру чи елементи внутрішнього оздоблення, які є частиною комплексу пам'ятки. Таким чином, попри визначені міжнародними документами (Венеціанська хартія 1968, с.1; Краківська хартія 2000, с.1) чіткі вказівки про не відділення окремого твору від пам'ятки, роль фахівця-реставратора обмежується збереженням окремого твору мистецтва, без залучення його до комплексної реставрації всієї пам'ятки. Така практика призводить до відмежування деталі від цілісності об'єкту, історична матеріальна субстанція якого часто позбавлена реставраційної опіки. Повсякденною є практика реставрації стінописів, скульптур, декоративних елементів в інтер'єрах і «ремонтної реставрації» їх оточення: монохромій стін, столярки, пічок чи інших «не першочергових» елементів автентичного (ДБН А.2.2-14-2016. 2017, п.3.1, с.1) інтер'єру пам'ятки. Повсякчасною є також ситуація, коли реставратор-практик, який безпосередньо виконує реставраційні роботи на об'єкті, змушений працювати згідно реставраційного проекту, розробленого без участі самого реставратора, що ускладнює процес виконання робіт. Науково-проектна документація часто не враховує технологічних і технічних нюансів, які реставратор міг внести на перших етапах формування проекту, таким чином підвищуючи якість та пришвидшуючи час виконання реставраційних завдань.

Чи такий підхід дає змогу використати повністю потенціал та можливості художника - реставратора ? Чи корисний він для пам'ятки?

Одним із найважливіших завдань та чинників належного забезпечення потреб пам'яткоохоронного середовища є відповідна програма реставраційного навчання. Випускник спеціалізації «реставрація творів мистецтва» отримує необхідний для професійної діяльності комплекс міждисциплінарних знань із дотичних до реставрації галузей. Зі збільшенням свого досвіду та отриманням кваліфікаційних категорій він стає

інтердисциплінарним фахівцем, здатним до комплексної оцінки пам'ятки та її оточення та взаємодії з всіма учасниками реставраційного процесу (Гануляк, 2021 с. 9)

Реставратору притаманна повага до всієї структури об'єкту реставрації, її автентичних деталей та пізніших «нашарувань». Кожна, на перший погляд малоістотна, зміна в пам'ятці, як-от застосування неперевічених будівельних матеріалів, заміна вікон, встановлення невідповідної системи опалення чи гідроізоляції і т.ін., яку може якісно виконати відповідний спеціаліст, при роботах з пам'яткою не повинні здійснюватися без консультацій із реставратором-практиком. Такі необдумані дії часто призводять до зміни температури та вологості, порушення стабільного середовища в об'єкті, а відтак безпосередньо впливають на оригінальну матерію, що може спричинити непоправну шкоду пам'ятці. Кваліфікований реставратор має широку базу техніко-технологічних та фізико-хімічних знань, вкрай потрібних з огляду на часті випадки використання будівельними компаніями, що практикують так звану «ремонтну реставрацію» пам'яток архітектури, сучасних, не перевірених часом матеріалів.

Ресторатор є також охоронцем автентичності пам'ятки. Він стежить за тим, щоб сучасні, необхідні втручання не заважали сприйняттю історичної та художньої матерії. Його рекомендації повинні враховуватися у найдрібніших деталях, що впливають на візуальне сприйняття забутку: до прикладу, під час «маскування» інсталяцій систем безпеки чи підбору відповідного освітлення. Історична та духовна складова пам'ятки є не менш важливою за її структуру. В залежності від призначення об'єкту (храм, палацовий комплекс, меморіальний музей і т.ін.) реставратор ставить з глибокою шаную до наративу, який кожна окрема пам'ятка історії несе для майбутніх поколінь. Будівельники – чудові знавці своєї справи, але вони не обізнані з проблематикою роботи з твором мистецтва, тому часто трактують оригінальні, неповторні об'єкти, як черговий проєкт, який потрібно привести до «експозиційного вигляду» шляхом звичайного ремонту. Внаслідок таких дій ми втрачаємо не тільки оригінальну матерію пам'ятки, а й її духову складову.

Підсумовуючи вищенаведене, реставратор має всі відповідні знання та вміння, що дозволяють йому увійти до грона спеціалістів, що працюють над збереженням об'єкту, – від моменту першого огляду та оцінки до реставраційного стану пам'ятки, під час тривалого шляху комплексних наукових досліджень, науково-проєктних та консерваційно-реставраційних робіт і до опіки над пам'яткою після завершення усіх реставраційних процесів (превентивна консервація). Ба більше, завдяки своїм знанням та вмінням реставратор може координувати грона спеціалістів із різних сфер, задіяних в реставрацію на кожному окремому етапі, бути об'єднувальною ланкою цього тривалого та важливого процесу.

На жаль, практика показує лише часткове залучення реставратора в реставраційну та пам'яткоохоронну сфери. Часто їх навіть не залучають до підготовки та виконання реставраційних робіт. Потреба в цих фахівцях виникає «спонтанно», до прикладу при «раптовому» відкритті стінопису в пам'ятці вже під час інтенсивних ремонтно-реставраційних робіт, що часто відбуваються без належного проведення досліджень та ґрунтовної підготовки до втручання в цінну структуру об'єкту. Такий хід справ видається нам парадоксальним, бо, через правно-адміністративні, політико-економічні та соціальні обставини, реставратора часто відсувають на маргінес, нехтуючи його фаховими компетенціями.

У середовищі реставраторів протягом останніх десятиліть обговорюють потребу створення комплексного підходу до системи організації реставраційного процесу. Зокрема цю проблематику порушували І. Дорофійенко та Л. Бурковська (Дорофійенко 2010, с. 332-337; Бурковська 2009, с. 149-155). Потребу «пошуку нових теоретичних підходів до питань

збереження та реставрації в контексті глобальних викликів сучасності» піднімає О. Рішняк. Зокрема, автор підкреслює потребу включення реставраційної діяльності України у світові процеси теоретичного і практичного розвитку (Рішняк 2020, с. 30). Про необхідність розвитку реставраційної справи з врахуванням практики європейських країн згадує і В. Цитович: «Позбувшись впливу російської реставраційної школи, ми водночас не спромоглися творчо і критично засвоїти реставраційний досвід європейських країн» (Цитович 2020, с.296).

Зважаючи на актуальність питання, варто звернути увагу на приклади регіонів, що мали подібний досвід та проблеми. Після проведення аналізу збереження пам'яток в країнах Східної Європи, де реставратори стикалися з аналогічними викликами, зосереджу увагу на прикладі Польщі, бо середовище реставраторів цієї країни виробило дієву теоретичну та практичну схему підходу до матеріальної культурної спадщини. Втім, у цій країні роль реставратора в пам'яткоохоронній сфері традиційно була важливою, хоч і не завжди вирішальною.

Ця проблематика проаналізована в статті М. Стеца (Stec 1994, с. 49-51). Автор описує міждисциплінарний підхід до навчання художника-реставратора, що в поєднанні з практикою та досвідом формує особливий тип мислення та підхід до охорони (реставрації) культурної спадщини, а також впроваджує термін «реставраційне мислення». М. Стец підкреслює, що «здібність до реставраційного мислення є одним із найважливіших елементів належного виконання реставраційних робіт. Відсутність цього істотного чинника неодноразово оберталася втратою творів мистецтва або значним зниженням їх художньої вартості. Звідси в подальшому актуальною є аксіома для осіб, які усвідомлюють цю загрозу, – допускати до роботи над творами мистецтва лише тих, хто є підготованим до різних стратегій, хто в процесі освіти набув здатності до “реставраційного мислення”» (Stec 1994, с.50). Інше, окреслене автором поняття про «комплексне реставраційне мислення» (Stec 1994, с.50) артикулює на необхідності опіки реставратора над всією пам'яткою, а не лише над вирваними з контексту фрагментами.

Питання потреби розширення компетенцій реставратора творів мистецтв у процесі комплексного підходу до реставрації монументальних пам'яток культури обговорювалось в численних дискусіях на кафедрі реставрації настінного малярства Відділу реставрації творів мистецтв Академії образотворчого мистецтва ім. Яна Матейки в Кракові, а згодом дискусія продовжилася і в інших науково-реставраційних осередках Польщі: в Інституті пам'яткознавства і реставрації Університету Миколи Коперника в Торуні та у відділі реставрації творів мистецтв Академії образотворчого мистецтва у Варшаві. Серед реставраторів настінного живопису було чітке розуміння: реставрація стінопису не може проводитись окремо від його оточення і часто пов'язана з цілим комплексом пам'ятки. Поштовхом до ґрунтовного теоретичного опрацювання проблематики був практичний досвід участі працівників кафедри реставрації настінного малярства краківської академії у великих комплексних реставраційних роботах. У результаті цих дискусій в середовищі професорського складу (М. Осташевська, Е. Косаковський, М. Стец) усталилося поняття «реставраційне проєктування» (Szmelter 2000, с.62).

Першу спробу теоретичного опрацювання поняття «реставраційне проєктування» та його формулювання здійснила М. Осташевська (Ostaszewska 2002, с. 49-55). Авторка трактує проєктування як «визначення цільового, остаточного вигляду реставрованого твору мистецтва, що відбувається у два етапи. Спочатку це ідея, сформульована в формі припущень і висновків, що формують реставраційну концепцію, на ґрунті якої згодом має повстати візуалізація» (Ostaszewska 2002, с. 50). Зосередившись на візуальному проєктуванні очікуваного результату реставраційних робіт в інтер'єрах- пам'ятках авторка розмірковує «насамперед про стінопис, а також про поєднання його з архітектурою, кам'яною та

дерев'яною різьбою, всіма іншими елементами, які створюють характер і атмосферу інтер'єру». В публікації «Aranżacja - rekonstrukcja - ekspozycja. Próba uściślenia pojęć» М.Осташевська розширює елементи, які охоплює проєктування: «насамперед стінопис, а навіть ширше – історичний інтер'єр з усіма його художніми елементами, органічно пов'язаними з архітектурою (Ostaszewska 2000, с. 29). Тобто до об'єктів, відданих під опіку реставратора творів мистецтв під час реставраційного проєктування, включено увесь інтер'єр зі всіма монументальними та станковими елементами. Авторка акцентує саме на етапі формування «реставраційної концепції», на етапі роздумів художника-реставратора над комплексною роботою з всіма елементами інтер'єру. Власне, «реставраційне мислення», під час якого зароджується «реставраційна концепція», є творчим етапом. А саме «проєктування є, або повинно бути, тією частиною діяльності реставратора, яка носить авторське клеймо» (Ostaszewska 2000, с. 29). Цей творчий процес може відбутись якісно лише за умов міждисциплінарної бази знань та досвіду, необхідних для технологічного виконання завдань зі збереження автентичної структури об'єкту. Власне, перша спроба уточнення поняття реставраційного проєктування стосувалась передбачення візуального-естетичного результату реставраційних робіт за допомогою комп'ютерного програмування (Kosakowski 1999, с. 39-45). З розвитком поняття реставраційного проєктування і розуміння ролі реставратора в плануванні та кураторстві всього процесу комплексних реставраційних робіт, візуальний проєкт став необхідною частиною реставраційного проєкту.

Ширше розуміння реставраційного проєктування подає Е. Косаковський (Kosakowski 2000, с. 76-113): «реставраційним проєктуванням слід було б обійняти всілякі дії, скеровані на окреслення цілі, вибору оптимальних ресурсів для її реалізації і представлення передбачуваного ефекту реставраційних робіт». В межі цього розлого розуміння проєктування, на думку Е. Косаковського, входило б: (1) опрацювання реставраційної концепції, що ґрунтується на глибокому пізнанні об'єкту, (2) співставлення методів досягнення поставленої мети і представлення наслідку їх застосування, (3) демонстрація запланованого вигляду об'єкту після реставрації та його взаємодія з оточенням. Звідси впливають три фази проєктування: (1) пропозиція принципових рішень, окреслення напрямів діяльності (письмове опрацювання та схеми, рисунки і фотографії), (2) проєктування детальних рішень, естетичних та технічних; (3) проєктування цільового ефекту робіт (візуалізація).

Вирішення складних міжгалузевих проблем вимагає інтердисциплінарних знань, а розширення і розвиток методик проєктування, на думку Е. Косаковського, створювало потребу включення цієї концепції в програму навчання реставраторів (Kosakowski 2000, с. 79). Про необхідність включення реставраційного проєктування в навчальний процес згадує і М. Стец (Stec 2000, с.59)

М. Стец опублікував низку статей, присвячених реставраційному проєктуванню як елементу, що сприяє якіснішому функціонуванню реставраційної діяльності у сфері охорони пам'яток культури в широкому розумінні: законодавчо-правовому, соціально-економічному, етичному (Stec 2000, с. 57-60; Stec 2003, с. 8-9; Stec 2007, s.148-163; Stec 2007, с. 8-9; Stec 2008. С.14-16). У цих статтях піднімаються питання порозуміння реставратора з всіма зацікавленими в реставраційних роботах суб'єктами: власником, інвестором, управління охорони пам'яток. Автор визначає роль реставратора в складному реставраційному процесі: реставратор стає в цьому діалозі «речником пам'ятки» (Stec 2003, с. 8) та дбає про добро об'єкта.

Окреслюючи питання, охоплені реставраційним проєктуванням (Stec 2000, с.59) і більш детально описуючи кожен його етап (Stec 2007, с.148-163), М. Стец переконаний у потребі опрацювання методів системного підходу до цієї проблематики, зокрема загальноприйнятої

й узгодженої структури: «подібно до того, як існує схема документації пам'яток, повинна з'явитись і схема проектування» (Stec 2000, с.60). З цього виникає, що «реставраційний проєкт» і «реставраційна документація» трактуються автором як окремі документи.

Свій погляд на реставраційне проектування подає І. Шмельтер: на її думку, проектуванню передуює певна модель «схеми прийняття рішень» себто стратегія прийняття реставраційних рішень, якої дотримується реставратор. Автором схеми, яку розвиває І. Шмельтер, є Ернст ван Ветерінг. Після етапу прийняття «реставраційного рішення» розпочинається наступний етап проектування – складання програми реставраційних робіт, «яка має авторський характер і вимагає найвищих компетенцій і досвіду» (І. Шмельтер, 2000, с. 63). Авторка бачить програму реставраційних робіт як частину реставраційного проектування, не ототожнюючи ці два поняття.

У 2002 році Загальнопольська рада реставраторів творів мистецтв Спілки художників Польщі ухвалила «Кодекс етики консерватора-ресторатора творів мистецтв». Над формулюванням Кодексу на тлі сучасних принципів і реставраційних теорій працювали представники широкого кола реставраторів. «Кодекс етики» є першим офіційним документом, в якому з'явилися пункти, присвячені реставраційному проектуванню як елементу, що впливає на якість виконання реставраційних робіт:

«17. Перед виконанням реставраційного проєкту реставратор творів мистецтв зобов'язаний до повного вивчення твору за допомогою досліджень.

18. Реставратор творів мистецтв створює реставраційний проєкт, що охоплює низку інтегрованих дій, спрямованих на опрацювання етапів процесу реставрації, що мають на меті благо твору мистецтва. Проєкт повинен включати: вивчення, діагностування, мету, розробку концепції реставрації і експозиції об'єкту. Елементом проєкту має бути детальна програма і графік реставраційних робіт.

19. Створення та виконання реставратором творів мистецтв реставраційного проєкту є його інтелектуальною власністю і науково-мистецькою роботою, що охороняється авторським правом».

Широке визначення реставраційного проектування, поряд з іншими реставраційними термінами, знаходимо в публікації Б. Ровби:

«Реставраційне проектування – опрацювання на підставі результатів міждисциплінарних досліджень, аналізу вартості, реставраційного аналізу програми та реставраційного проєкту, що визначає фундаментальні припущення, мету і сферу необхідних дій, графік робіт (реставраційна діяльність), укладених у належному порядку разом із пропозиціями методів і матеріалів також окресленого запланованого кінцевого результату, виконане згідно з принципами реставраторської етики, доброї практики і підпорядковане благо об'єкта» (Rouba 2003, с. 360; Rouba 2008, с.57).

У 2008 році Б. Роуба аналітично опрацювала питання «реставраційного проектування» (Rouba 2008, 57-78). Зокрема, авторка визначила «компоненти інтердисциплінарного реставраційного проєкту» (Rouba 2008, с.69), структурувала процеси та етапи проектування, описала «Модель створення реставраційного проєкту» (Rouba 2008, с. 69-72). Модель створення інтердисциплінарного проєкту передбачає такі фази: підготовка – передпроєктні роботи (дослідження нематеріальних характеристик; дослідження характеристик структури і матерії); концепції; оцінки попередніх концепцій і прийняття рішень; підготовка специфічного виконавчого проєкту; виконання; оцінка і моніторинг. Кожна з фаз поділена на три етапи з коротким описом дій. Обов'язковим також є затвердження всіх важливих рішень за участю членів реставраційної комісії, пам'яткоохоронного нагляду відповідних служб, експертів, а необхідним підґрунтям для обговорення є візуалізація вигляду пам'ятки після реставрації. (Rouba 2008, с. 66)

Для створення кожного реставраційного проекту потрібно формувати нову окрему групу спеціалістів, склад якої має бути продиктований потребами об'єкту. Авторка підкреслює: реставраційні проекти створюють рівноправні групи спеціалістів, «щоб не обмежувати чийсь повноваження та компетенції, створити механізм, який дозволить... узагальнити знання всіх спеціалістів, необхідних для вирішення складних проблем пам'яток» (Rouba 2008, с.69). Реставраційні роботи згідно з затвердженими проектами мають виконувати реставраційно-будівельні фірми, а не лише будівельні, навіть якщо вони стосуються лише будівельної субстанції об'єкту (Rouba 2008, с.72).

Дискусія про необхідність створення реставраційного проекту для комплексної реставрації пам'яток за участі художника-реставратора призвела до розвитку поняття «реставраційний проект» в публікаціях. Аналіз джерел свідчить про те, що різні пропозиції трактування поняття відповідали проблематиці, на якій спеціалізується автор статті.

Про високий рівень зацікавлень проектуванням свідчить випуск реставраційного журналу «Biuletyn» (Biuletyn 2008), присвячений цьому питанню. На кафедрі реставрації настінного малярства Відділу реставрації творів мистецтв Академії образотворчого мистецтва ім. Яна Матейки в Кракові з 2006 року діє майстерня реставраційного проектування, де студенти навчаються комплексному підходу до питань реставрації згідно з постулатами, опрацьованими краківським осередком.

Команда польських реставраторів з різних осередків зараз спільно працює над пропозицією законодавчих змін, які врахують потребу створення реставраційного проекту та нададуть ширші компетенції художнику-реставратору в процесі реставрації пам'яток на тлі актуальних реставраційних теорій.

Уже більше 20 років в рамках проектів порятунку спільної культурної спадщини триває співпраця львівського реставраційного осередку з польськими реставраторами. В рамках цих проектів роль куратора групи спеціалістів, необхідних для комплексної реставрації пам'ятки, надана зокрема реставратору творів мистецтв. Прикладами такого підходу є реставраційні роботи в Гарнізонному храмі свв. Апостолів Петра та Павла (колишній костел отців Єзуїтів) у Львові (Boliński 2020, с.275-277), храмі св. Станіслава в с. Гусаків Мостиського району Львівської обл. (Болінські 2021, с.43-51). Цікавими зразками комплексної реставрації всіх елементів пам'ятки (вітражі, стінописи, кам'яна скульптура, керамічна дахівка та цегла, ковані елементи) з архітектонічною брилою під керівництвом реставратора творів мистецтв є роботи при каплиці Крижановських (2019-2020 рр.) чи каплиці Барчевських (2019-2020 рр.) на Личаківському кладовищі у Львові.

Прикладом комплексного підходу до реставрації інтер'єру пам'ятки архітектури згідно з реставраційним проектом під кураторством художника-реставратора є проведені в 2018-2020 році дослідження та реставраційні роботи в приміщеннях так званої «Репрезентаційної зали» кам'яниці Корнякта (Королівської), відділу Львівського історичного музею.

Проект передбачав комплексну реставрацію всіх елементів приміщень та надання їм експозиційного вигляду. Основною проблематикою реставраційних робіт було поєднання і відповідна експозиція фрагментів поліхромії з різних історичних періодів, відкритих під час реставраційних досліджень. Реставраційний проект також передбачив укриття в стінах всіх комунікацій: електропроводки, систем сигналізації, опалення та протипожежної безпеки. Реставратор визначив та запропонував безпечні для оригінальної історичної матерії місця проходження інсталяцій. Усі виконані роботи: дослідження, створення реставраційного проекту та сам процес реставраційних робіт проходив за участі і під постійним наглядом художника-реставратора. Реставраційні роботи в Репрезентаційній залі музею стали чудовим прикладом співпраці різних середовищ – наукового, художнього, музейного та

будівельного, – об'єднаних реставратором творів мистецтва, що був координатором цілого проекту

З 2012 року на Кафедрі реставрації творів мистецтв Львівської національної академії мистецтв викладається дисципліна «Комп'ютерно-реставраційне проектування», де студенти навчаються зокрема й виконувати візуальні реставраційні проекти за допомогою графічних програм.

В європейському середовищі навколо реставраційного проектування вже відбулося багато дискусій на різних рівнях, і це питання набирає щораз більшого значення. Протягом багатьох років діють правові норми щодо вимог до підготовки проекту та ролі реставратора в ньому. Реставраційний проект під різними назвами комплексно розв'язує всі питання, пов'язані з реставрацією пам'ятки, а в процесі проектування беруть участь спеціалісти дотичних до реставрації галузей. Склад фахівців у кожному окремому випадку залежить від потреб конкретної пам'ятки. Незмінним учасником підготовки пам'ятки до реставраційних робіт та процесу реставрації є реставратор творів мистецтв з відповідною вищою освітою, кваліфікаціями та досвідом. Учасники створення проекту повинні бути рівноправними в своїх компетенціях і діяти для добра пам'ятки з урахуванням важливості питання збереження автентичної матерії не тільки твору мистецтва в пам'ятці, а всіх її складових елементів (штукатурки, мохромії стін, столярки, дахівки і т.д.). Координатором таких проектів має бути особа з реставраційною освітою та великим досвідом. Всі учасники повинні діяти скоординовано, з постійним обміном інформації під час художньо-реставраційних рад. Основою приготування проекту є ґрунтовні міждисциплінарні дослідження та аналіз їх результатів. Всі дії повинні бути спрямовані на добро об'єкту і виконані згідно реставраційних постулатів та правилам реставраційної етики.

Зважаючи на особливості процесу виготовлення науково-проектної документації та проведення реставраційних робіт на комплексних монументальних об'єктах в Україні слід зауважити, що під час діяльності Міжобласних спеціальних науково-реставраційних виробничих майстерень та Українського спеціального науково-реставраційного проектного інституту «Укрпроектреставрація» з філією у Львові, такі роботи відбувались злагоджено, а під час виконання всього проекту реставрації відбувалася стала співпраця між представниками різних галузей. Натомість художник-реставратор рідко мав відповідну освіту, тому набував необхідного досвіду для виконання робіт завдяки спілкуванню з старшими колегами та на численних курсах. Через брак відповідної освіти і наукової роботи художник-реставратор трактувався колегами лише як виконавець робіт та не був партнером в науково-проектній роботі. Зміни економічного і соціального устрою призвели до нехтування комплексною підготовкою проектів для виконання реставраційних робіт. Проекти часто виконують особи без відповідної реставраційної освіти, без консультацій з необхідними спеціалістами, а рішення приймаються під натиском замовників. Праці згідно з таким проектом часто перетворюються в ремонтно-будівельні роботи, які виконують будівельні фірми без участі реставраторів.

Проте є в Україні і позитивні приклади реставраційних робіт, яким передували ґрунтовні дослідження та опрацювання. Вони реалізуються, серед іншого під час міжнародних проектів. Ці приклади доводять ефективність нового підходу до охорони спадщини та дозволяють з надією дивитися в майбутнє української реставрації.

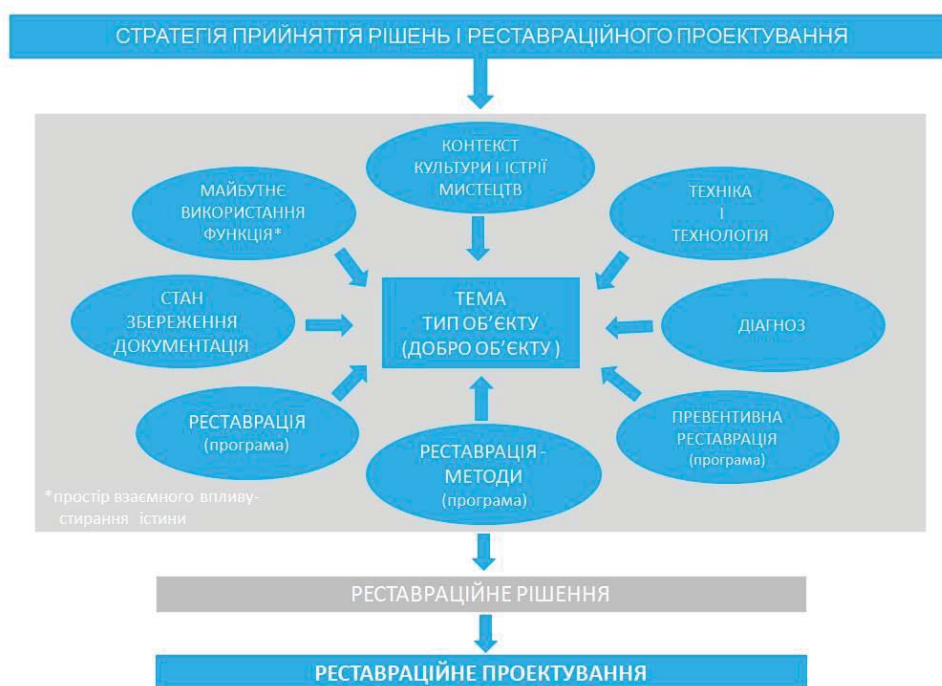

Табл. 1. Пропозиція реставраторського проектування, якій передуює модель прийняття рішення щодо консервації і реставрації пам'яток культури (І. Шмельтер, 2000, с. 61).

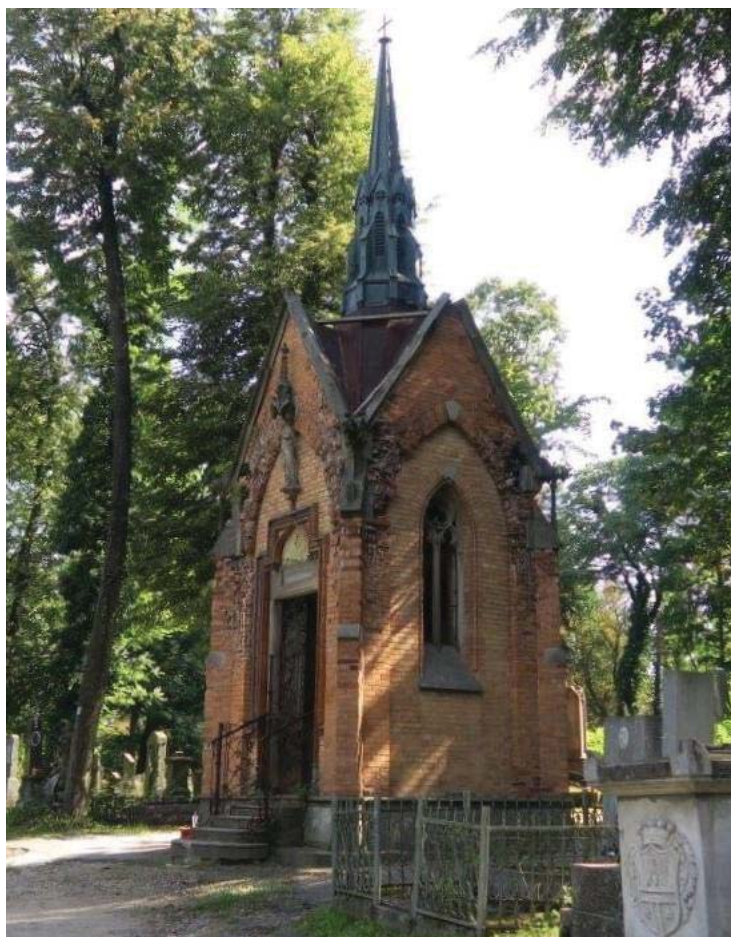
Табл. 2. Компоненти інтердисциплінарного реставраційного проекту (Rouba 2008, с.69).

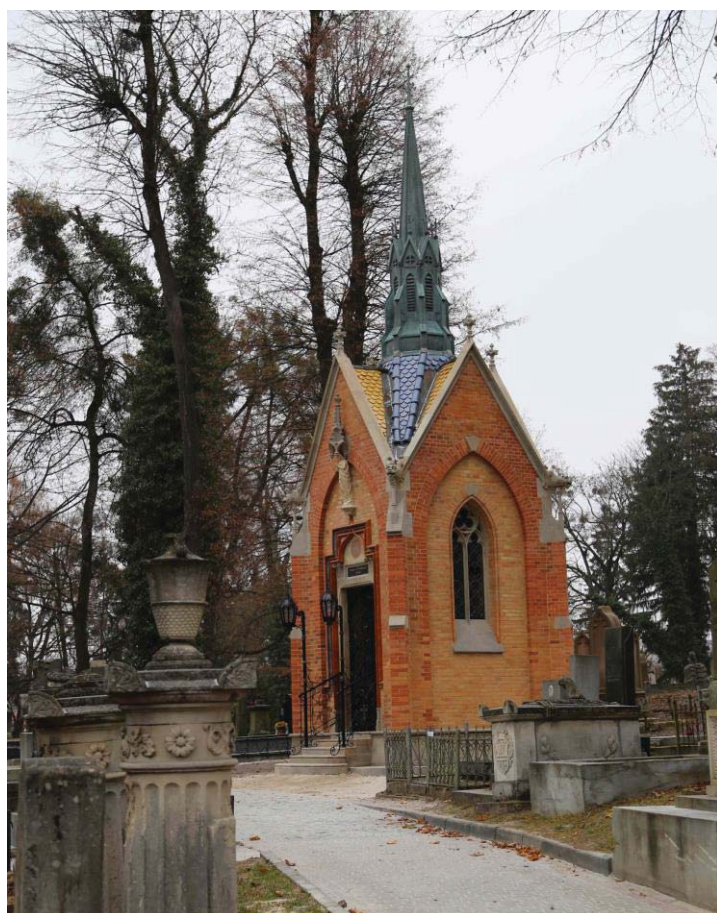
Іл.1. Фрески поч. XVIII ст., авторства Франциска Екштайна стан до реставрації. Гарнізонний храм свв. Апостолів Петра та Павла (колишній костел отців Єзуїтів) у Львові. Автор фотографії П. Болінський 2013 р.

Іл.2. Фрески поч. XVIII ст., авторства Франциска Екштайна стан після реставрації. Гарнізонний храм свв. Апостолів Петра та Павла (колишній костел отців Єзуїтів) у Львові Автор фотографії П. Болінський 2022 р.

Іл. 3. Каплиця Крижановських стан до реставрації, Личаківський цвинтар, м. Львів <https://polonika.pl/co-nowego-/renowacja-kaplicy-krzyzanowskich-na-cmentarzu-lyczakowskim> (доступ 06.06.2022)

Іл.4 Каплиця Крижановських стан після реставрації, Личаківський цвинтар, м. Львів <https://polskagada.pl/kaplica-krzyzanowskich-na-lwowskim-lyczakowie-wyremontowana/> (доступ 06.06.2022)

Іл.5. Репрезентаційна зала кам'яниці Корнякта (Королівської), відділу Львівського історичного музею. Стан до реставрації. Автор фотографії Е. Шарлата 2018 р.

Іл.6. Репрезентаційна зала кам'яниці Корнякта (Королівської), відділу Львівського історичного музею. Стан після реставрації. Автор фотографії П. Болінський 2020 р.

Список джерел та літератури

- БУРКОВСЬКА, Л., 2009, Актуальні проблеми збереження творів монументального малярства в культових спорудах, *Культурологічна думка, Щорічник наукових праць. К. Інституту культурології АМУ*, № 1. Вип. 5, 332-337.
- ГАНУЛЯК, Л., 2021, З надією в майбутнє – Кафедра реставрації творів мистецтв стосовно викликів в сфері охорони культурної спадщини, *Історичні та актуальні аспекти методології професійної мистецької освіти в Україні: до 75-річчя з часу заснування Львівської національної академії мистецтв: матеріали наук. - теорет. конф. м. Львів, ЛНАМ, Львів, 9-10.*
- Державні будівельні норми України А.2.2-14-2016, 2017, Склад та зміст науково- проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування (чинні від 2017.07.01), Мінрегіон України, Київ.
- ДОРОФІЄНКО, І., 2010, Про значення робіт з реставрації монументального мистецтва в пам'ятках архітектури України, виконаних фахівцями корпорації «Укрреставрація», *Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень: зб. наук. пр. Державної служби з питань національної культурної спадщини*, Науково-дослідний інститут пам'яткоохоронних досліджень, вип. 5, Фенікс, Київ, 332-337.
- Міжнародна хартія з охорони й реставрації нерухомих пам'яток і визначних місць (Венеціанська хартія), чинна від 1964.05.31, 1997, *Україна в міжнародно-правових відносинах, книга 2, Правова охорона культурних цінностей*, Юрінком, Київ. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_757#Text (04.06.2022).
- Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Положення про Комісію з атестації художників-реставраторів України» від 8 квітня 1993 р., додаток 1, № 84.
- РІШНЯК, О., 2020, Реставраційна діяльність в Україні в контексті світових пам'яткоохоронних тенденцій, *Щорічний науковий журнал «Художня культура. Актуальні проблеми»*, вип. 16(2), 153–157. [https://doi.org/10.31500/1992-5514.16\(2\).2020.217809](https://doi.org/10.31500/1992-5514.16(2).2020.217809) (08.05.2022).
- ЦИТОВИЧ, В., 2020, Реставрація станкового живопису в Україні в світлі атестації художників-реставраторів 2019 р., *Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (24–25 вересня 2020 р., Київ)*, Фенікс, Київ, 293-297.
- Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie. Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. URL: <https://wkirds.asp.waw.pl/historia> (04.06.2022).
- Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, vol. 19, No 1-4 (72-75).
- BOLIŃSKI, P., 2020, Stan zachowania fresków autorstwa Franciszka Ecksteina w pojezuickim kościele p.w. śś. Piotra i Pawła we Lwowie przyczynkiem do badań nad technologią konserwowania osiemnastowiecznych malowideł kwadraturowych, *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej*, Białystok, (17), 275-277.
- BOLIŃSKI, P., 2021, Реставраційне проектування як необхідний метод захисту культурної спадщини на прикладі збереження стінопису школи Станіслава Строїнського у римсько-католицькому храмі у с. Гусаків на Львівщині, *Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності, матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції 23-24 вересня 2021 року*, Київ, 43-51.
- HANULAK L., 2021, Badania konserwatorskie przyczynkiem do odkrycia renesansowej dekoracji ściennej we wnętrzu sali Reprezentacyjnej Kamienicy Królewskiej we Lwowie, подано до друку.
- Kodeks Etyki Konserwatora-Restauratora Dzieł Sztuki (przyjęty przez Ogólnopolską Radę Konserwatorów Dzieł Sztuki ZPAP w din 2 lipca 2002 roku w Warszcurie), 2002, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, nr 3-4 (50 51).

- KOPRAL G., 2007, Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Krakowskiej ASP- wczoraj, dziś i jutro, *Sztuka konserwacji i restauracji, Cesare Brandi (1906-1988), jego myśl i debata o dziedzictwie, Sztuka konserwacji-restauracji w Polsce*, Warszawa, 204-213.
- KOSAKOWSKI, E., 1998, Projektowanie konserwatorskie, *Drogi współczesnej konserwacji Aranżacja - Ekspozycja-rekonstrukcja, Studia i Materiały Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie*, IX część 2 (27-28 listopada 1998 r.), Kraków, 76-113.
- KOSAKOWSKI, E., 1999, Przekształcenia malowideł ściennych w procesie konserwacji i perspektywy ich projektowania, *Renowacje*. 1, 39-45.
- Lwów (Ukraina) – konserwacja kaplicy Krzyżanowskich na cmentarzu Łyczakowskim. <https://polonika.pl/programy/programy-strategiczne/ochrona/lwow-konserwacja-kaplicy-krzyzanowskich-na> (04.06.2022).
- Lwów (Ukraina) – prace konserwatorskie przy kaplicy Barczewskich na cmentarzu Łyczakowskim. URL: <https://polonika.pl/programy/programy-strategiczne/ochrona/lwow-ukraina-prace-konserwatorskie-przy> (04.06.2022).
- OSTASZEWSKA, M., 2000, Aranżacja - rekonstrukcja - ekspozycja. Próba uściślenia pojęć., *Drogi współczesnej konserwacji. Aranżacja - Ekspozycja - Rekonstrukcja. Studia i materiały Wydziału Konserwacji Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie*, T. IX, cz. 2, Kraków, 28-55.
- OSTASZEWSKA, M., 2002, Transfer malowidła ściennego w projektowaniu zabytkowego wnętrza, *Od badań do konserwacji, Materiały konferencyjne*, Wydawnictwo UMK, Toruń., 49-55.
- Rouba, B.J., 2003, Proces ochrony dóbr kultury - pojęcia, terminologia, *Materiały z konferencji "Ars longa - vita brevis - tradycyjne i nowo czesne metody badania dzieł sztuki"*, pod red. J. Flika, Toruń, 349-379.
- ROUBA, B.J., 2008, Projektowanie konserwatorskie, *Ochrona Zabytków*, nr 1, 57-78.
- Stec M., 1994, Myślenie konserwatorskie, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, Vol. 5, No 1-4 (16-18), 49-51.
- STEC M., 2000, Projektowanie jako podstawa optymalizacji nakładów i usprawnienia polityki konserwatorskiej, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, Vol. 11, N 2(41), 57-60.
- STEC M., 2003, Projektowanie konserwatorskie — jako droga do lepszego porozumienia między konserwatorem a zleceniodawcą, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, Vol 14, N. 3-4, 8-9.
- STEC M., 2007, Projektowanie konserwatorskie jako platforma porozumienia między konserwatorem a użytkownikiem, *Sztuka konserwacji i restauracji (The Art of Conservation and Restoration), materiały z Międzynarodowej Konferencji „Cesare Brandi (1906-1988), jego myśl i debata o dziedzictwie. Sztuka konserwacji-restauracji w Polsce*, Wilanów, 148-163.
- STEC M., 2008, Planowanie i projektowanie w konserwacji dzieł sztuki, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, Vol. 19, No 1-4 (72-75), 14-16.
- Szmelter, I., 2000, Strategia, Strategia decyzyjna i projektowanie konserwatorskie na tle przeglądu teorii i doktryn konserwatorskich, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, Vol. 11, No 2(41), 61-63.
- Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. URL: <https://wk.asp.krakow.pl/o-wydziale/historia> (04.06.2022)
- Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. URL: <https://wk.asp.krakow.pl/struktura-organizacyjna/katedra-konserwacji-i-restauracji-malowidel-sciennych/pracownia-projektowania-konserwatorskiego> (04.06.2022)

References

- Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie. Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. URL: <https://wkirds.asp.waw.pl/historia> (04.06.2022).
- Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, vol. 19, No 1-4 (72-75).
- Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, vol. 19, No 1-4 (72-75).
- BOLIŃSKI, P., 2020, Stan zachowania fresków autorstwa Franciszka Ecksteina w pojezuickim kościele p.w. śś. Piotra i Pawła we Lwowie przyczynkiem do badań nad technologią konserwowania osiemnastowiecznych malowideł kwadraturowych, *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej*, Białystok, (17), 275-277.
- BOLIŃSKI, P., 2021, Restavratsiine proiektuvannia yak neobkhidnyi metod zakhystu kulturnoi spadshchyny na prykladi zberezhenntia stinopysu shkoly Stanislava Stroinskoho u rymsskokatolytskomu khrami u s. Husakiv na Lvivshchyni [Restoration design as a necessary way to protect the cultural heritage on the example of preservation of the Stanislav Strorinsky school' wall painting in the Roman Catholic Church in the village. Gusakov, Lviv region]. In: *Muzei ta restavratsiia u konteksti zberezhenntia kulturnoi spadshchyny: aktualni vyklyky suchasnosti, materiały z VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsiii 23-24 wrzesnia 2021 r*, Kyiv, 43-51.
- BURKOVSKA, L., 2009, Aktualni problemy zberezhenntia tvoriv monumentalnoho maliarstva v kultovykh sporudakh [Relevant issues of monumental art preservation in religious buildings]. In: *Kulturolohichna dumka, Shchorichnyk naukovykh prats. K. Instytutu kulturolohii AMU*, № 1.Vol. 5, 332-337.
- Derzhavni budivelni normy Ukrainy A.2.2-14-2016, 2017, Sklad ta zmist naukovo-proektnoi dokumentatsii na restavratsiiu pamiatok arkhitektury ta mistobuduvannia (chynni vid 2017.07.01) [Building code of Ukraine]. Vydavnytctvo Minrehion, Kyiv.
- DOROFIENKO, I., 2010, Pro znachennia robit z restavratsii monumentalnoho mystetstva v pamiatkakh arkhitektury Ukrainy, vykonanykh fakhivtsiamy korporatsii «Ukrrestavratsiia» [On the importance of the restoration of monumental art in architectural monuments of Ukraine, carried out by the specialists of the «Ukrrestavratsiia» corporation]. In: *Pratsi Naukovo-doslidnoho instytutu pamiatkookhoronnykh doslidzhen: zb. nauk. pr. Derzhavnoi sluzhby z pytan natsionalnoi kulturnoi spadshchyny*, Naukovo-doslidnyi instytut pamiatkookhoronnykh doslidzhen, vyp. 5, Feniks, Kyiv, 332-337.
- HANULAK L., 2021, Badania konserwatorskie przyczynkiem do odkrycia renesansowej dekoracji ściennej we wnętrzu sali Reprezentacyjnej Kamienicy Królewskiej we Lwowie, in progress.
- HANULIAK, L., 2021, Z nadiieiu v maibutnie – Kafedra restavratsii tvoriv mystetstv stosovno vyklykiv v sferi okhorony kulturnoi spadshchyny [With hope for the future – the Department of Restoration of Works of Art regarding challenges in the field of cultural heritage protection]. In: *Istorychni ta aktualni aspekty metodolohii profesiinoi mystetskoï osvity v Ukraini: do 75-richchia z chasu zasnuvannia Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv: materialy nauk. - teoret. konf. m. Lviv, LNAM, Lviv*, 9-10.
- Kodeks Etyki Konserwatora-Restauratora Dzieł Sztuki (przyjęty przez Ogólnopolską Radę Konserwatorów Dzieł Sztuki ZPAP w din 2 lipca 2002 roku w Warszcurie), 2002, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, nr 3-4 (50 51).
- KOPRAL G., 2007, Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Krakowskiej ASP- wczoraj, dziś i jutro, Sztuka konserwacji i restauracji, Cesure Brandi (1906-1988), jego mysl i debata o dziedzictwie, *Sztuka konserwacji-restauracji w Polsce*, Warszawa, 204-213.
- KOSAKOWSKI, E., 1998, Projektowanie konserwatorskie, *Drugi współczesnej konserwacji Aranzacja - Ekspozycja-rekonstrukcja, Studia i Materiały Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie*, IX część 2 (27-28 listopada 1998 r.), Kraków, 76-113.

- KOSAKOWSKI, E., 1999, Przekształcenia malowideł ściennych w procesie konserwacji i perspektywy ich projektowania, *Renowacje*, 1, 39-45.
- Lwów (Ukraina) – konserwacja kaplicy Krzyżanowskich na cmentarzu Łyczakowskim. <https://polonika.pl/programy/programy-strategiczne/ochrona/lwow-konserwacja-kaplicy-krzyzanowskich-na> (04.06.2022).
- Lwów (Ukraina) – prace konserwatorskie przy kaplicy Barczewskich na cmentarzu Łyczakowskim. URL: <https://polonika.pl/programy/programy-strategiczne/ochrona/lwow-ukraina-prace-konserwatorskie-przy> (04.06.2022).
- Mizhnarodna khartiia z okhorony ta restavratsii arkhitekturno-mistobudivnoi spadshchyny (Krakivska khartiia 2000 r.), chynna vid 2000.10.26 [*The Chapter of Cracow 2000 Principles for Conservation and Restoration of Built Heritage, 2000.*]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_009#Text. (04.06.2022).
- Mizhnarodna khartiia z okhorony y restavratsii nerukhomykh pamiatok i vyznachnykh mist (Venetsianska khartiia), chynna vid 1964.05.31, 1997 [*The Venice Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites, 1997*]. In: *Ukraina v mizhnarodno-pravovykh vidnosynakh*, book 2, Pravova okhorona kulturnykh tsinnosti, Yurinkom, Kyiv. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_757#Text (04.06.2022).
- Nakaz Ministerstva kuljтуры Ukrainy «Pro zatverdzhennja Polozhennja pro Komisiju z atestacii khudozhnykiv-restavratoriv Ukrainy» vid 8 kvitnja 1993 r. [Order of the Ministry of Culture of Ukraine «On approval of the Regulations on the Commission for certification of art restorers of Ukraine», April 8, 1993.], D.1, No 84.
- OSTASZEWSKA, M., 2000, Aranżacja - rekonstrukcja - ekspozycja. Próba uściślenia pojęć., *Drogi współczesnej konserwacji. Aranżacja - Ekspozycja - Rekonstrukcja. Studia i materiały Wydziału Konserwacji Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie*, T. IX, cz. 2, Kraków, 28-55.
- OSTASZEWSKA, M., 2002, Transfer malowidła ściennego w projektowaniu zabytkowego wnętrza, *Od badań do konserwacji, Materiały konferencyjne*, Wydawnictwo UMK, Toruń., 49-55.
- RISHNIAK, O., 2020, Restavratsiina diialnist v Ukraini v konteksti svitovykh pamiatkookhoronnykh tendentsii [Restoration activities in Ukraine in the context of global conservation trends]. In: *Shchorichnyi naukovi zhurnal «Khudozhnia kultura. Aktualni problemy»*, Vol. 16(2), 153–157.
- ROUBA, B.J., 2003, Proces ochrony dóbr kultury - pojęcia, terminologia, *Materiały z konferencji "Ars longa - vita brevis - tradycyjne i nowo czesne metody badania dzieł sztuki"*, pod red. J. Flika, Toruń, 349-379.
- ROUBA, B.J., 2008, Projektowanie konserwatorskie, *Ochrona Zabytków*, nr 1, 57-78.
- STEC M., 1994, Myślenie konserwatorskie, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, Vol. 5, No 1-4 (16-18), 49-51.
- STEC M., 2000, Projektowanie jako podstawa optymalizacji nakładów i usprawnienia polityki konserwatorskiej, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, Vol. 11, N 2(41), 57-60.
- STEC M., 2003, Projektowanie konserwatorskie — jako droga do lepszego porozumienia między konserwatorem a zlecniodawcą, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, Vol 14, N. 3-4, 8-9.
- STEC M., 2007, Projektowanie konserwatorskie jako platforma porozumienia między konserwatorem a użytkownikiem, *Sztuka konserwacji i restauracji (The Art of Conservation and Restoration), materiały z Międzynarodowej Konferencji „Cesare Brandi (1906-1988), jego myśl i debata o dziedzictwie. Sztuka konserwacji-restauracji w Polsce*, Wilanów, 148-163.
- STEC M., 2008, Planowanie i projektowanie w konserwacji dzieł sztuki, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, Vol. 19, No 1-4 (72-75), 14-16.

SZMELTER, I., 2000, Strategia, Strategia decyzyjna i projektowanie konserwatorskie na tle przeglądu teorii i doktryn konserwatorskich, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki*, Vol. 11, No 2(41), 61-63.

TSYTOVYCH, V., 2020, Restavratsiia stankovoho zhyvopysu v Ukraini v svitli atestatsii khudozhnykiv-restavratoriv 2019 r. [Conservation of easel painting in Ukraine in light of 2019 certification of art restorers 2019]. In: *Muzei ta restavratsiia u konteksti zberezhennia kulturnoi spadshchyny: aktualni vyklyky suchasnosti. Materialy V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (24–25 veresnia 2020 r., Kyiv)*, Feniks, Kyiv, 293-297.

Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. URL: <https://wk.asp.krakow.pl/o-wydziale/historia> (04.06.2022)

Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. URL: <https://wk.asp.krakow.pl/struktura-organizacyjna/katedra-konserwacji-i-restauracji-malowidel-sciennych/pracownia-projektowania-konserwatorskiego> (04.06.2022)

Сучасний підхід до процесу охорони матеріальної культурної спадщини України в контексті вибраних прикладів європейського досвіду

Пам'ятки культури – спадщина, що визначає та буде нашу ідентичність. Охорона цього спадку є нашою спільною відповідальністю. Важливим є спосіб підходу до пам'яток та їх відповідна охорона та реставрація. Ця стаття є спробою осмислення механізмів, що служать належній підготовці об'єктів до реставраційних робіт. Обговорюються тенденції та приклади країн, які стикалися з подібними труднощами в охороні культурної спадщини, з якими ми стикаємося в Україні. Показує новий цілісний підхід до дослідження та збереження пам'ятки, що має назву «реставраційне проектування». Визначено роль художника-реставратора як міждисциплінарного спеціаліста, який може бути сполучною ланкою між представниками різних дисциплін науки та мистецтва в галузі реставрації. Цей новий підхід до охорони та збереження пам'яток, який вже багато років існує в Західній Європі, також застосовувався та обговорювався на конкретних прикладах проєктів реставрації у Західній Україні. Визначено, що така модель безумовно покращує загальний підхід до підготовчого процесу, а також виконання робіт, пов'язаних з охороною матеріальної спадщини. Підвищення ролі реставратора творів мистецтва добре вписується в цю схему. Реставратор стає гарантом належного цілісного підходу до пам'ятки, її історичних та мистецьких цінностей. Перевірені моделі з інших країн можуть стати основою для подальшого обговорення майбутнього реставрації в Україні.

Ключові слова: реставрація, охорона культурної спадщини, реставраційне проектування, реставраційна документація, реставраційна етика

Lesia Hanuliak, PhD student, Lviv National Academy of Art

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0343-9492>

Леся Гануляк, аспірантка, Львівська національна академія мистецтв